gramate" la „starea" tensională proprie interogației dramatice maziliene. Mai simplu spus, dar și simplificînd puțin lucrurile, piesa își găsise regizorul, care este acum și scenograful spectacolului.

De o austeră simplitate, cu numai două fotolii în scenă, în care se vor așeza intermitent Varga și Iuliana, spectacolul începe cu reîntoarcerea simbolică a lui Varga în propriul său castel, care nu e altul decît cutia neagră a scenei. Nemeș îi desfășoară în față — în cruce cu cele două fotolii — un covor roșu, sîngeriu, o cale a crimei, pe care Varga și Iuliana vor păși cu deplină siguranță. În „convenționalizarea" spectacolului — menită să concentreze întreaga atenție asupra ideaticii piesei — costumele vor juca un rol esențial. Ele nu sînt „adevărate", nu vor deci să imite o „realitate", în fond inexistentă, ci își declară explicit caracterul convențional, sugerînd doar categorial condiția puterii și a eminențelor ei cenușii (Varga și Iuliana), a executanților crimei (Nemeș), a purității sacrificate (Apolonia).

Cei patru actori ai scenei botoșănene, odată conectați la rețeaua „stării" tensionale a spectacolului, sînt cu totul alții decît cei pe care-i cunoșteam din evoluțiile lor anterioare. Talentul robust al lui Sebastian Comănici își cenzurează acum gesticulația — altădată precipitată, deseori excesivă și exterioară ; în felul acesta, imaginea malefică a lui Varga provine dintr-o macerare lăuntrică, mortificantă. Incapabil să înțeleagă și să simtă pulsația vieții, făcîndu-și din cinicele sclipiri de oțel ale replicilor un fel de inutilă respirație artificială, Varga mai poate să se amuze doar de propria-i sterilitate. Actorul nu dă — și nu are de ce să dea — „viață" personajului său, ci îl golește de viață, propunîndu-l, în esența sa, ca termen de referință al unei jalnice, dar criminale decrepitudini vanitoase. Iuliana, care nu și-a pierdut nici instinctul vital, nici forța unei inteligențe combinatorii, e mult mai rea decît Varga, căci ea nu-și îngăduie să simtă ceea ce totuși înțelege perfect. Marinela Pătru-Bugeac, interpreta Iulianei, își blindează personajul într-un nepărăsit zîmbet aristocratic, transformînd însăși comiterea crimei într-o chestiune de etichetă. Cu aplomb, cu o atotcuprinzătoare detașare ironică, în care personajul e vădit că se place și se complace, actrița figurează și ea esența nocivă a gîndului care e în stare să ucidă numai pentru a-și desăvîrși ticăloșia. De o surprinzătoare tratare regizorală are parte Nemeș, cu nimic mai bun decît ceilalți, de vreme ce, în finalul reprezentației, e pus să asiste din umbră la comiterea crimei. după care, cu sîngele rece al executantului, ce-și găsește întotdeauna justificarea oricărei fărădelegi, dar, de data aceasta, poate și cu o secretă dorință de răzbunare, anunță contramandarea vizitei excelenței-sale, lucru pe care se presupune a-l fi știut mai de mult. Crima rămîne lipsită de orice motivație, absurdă pînă la perfecțiune, dar și mai cutremurător calculată, căci e acum anticipată de Nemeș. Fără să-și mai permită supărătoare tonalități grandilocvente, Doru Buzea, în Nemeș, își obligă puternica sa forță dramatică la un proces de implozie, concentrata și densa expresivitate a personajului său decurgînd firesc din „starea" tensională a întregului. În fine, Iulia Boroș, tînără absolventă, face dovada unor excepționale calități artistice, conferind apariției personajului său, Apolonia, un neașteptat de bogat relief dramatic, dominat de copleșitorul presentiment al morții, pe care nu o poate înlătura. Dar, cum nici Apolonia nu este un personaj, în accepție tradițională, ci un simbol al descătușatelor energii ale vieții, jocul actriței va fi esențializat, hieratic.

Spectacolul botoșănean al *Sărbătorii princiare* e un spectacol-avertisment. Nu numai somnul rațiunii, ci și nesomnul vanității exacerbate poate naște, „rațional", monștri. Spectatorului nu i se mai oferă, spre delectare, pitorescul teatral al personajelor și acțiunii, ci o răscolitoare și mereu actuală reflecție asupra condiției umane. *Sărbătoarea princiară* intră în drepturile sale firești.

Victor PARHON

TEATRUL NAȚIONAL DIN TÎRGU MUREȘ

NU UCIDEȚI CAII VERZI

de Radu Ifrimovici

Spectacolul începe cu tentativa de sinucidere a lui Alexandru Filip (interpretat de Aurel Ștefănescu), personaj care este dus la Spitalul de urgență, secția reanimare. Lavinia, asistentă medicală la Spitalul de psihiatrie (Monica Ristea), dă buzna în camera de gardă și, gata să înfrunte interdicțiile, dar și suspiciunile unor inși care urmăreau din umbră soarta pacientului, vrea cu orice preț să-l vadă

www.ziuaconstanta.ro

Scenă din spectacol

Data premierei : 23 iunie 1983. Regia : RALUCA IORGA MĂNDRILĂ. Scenografia : MARIA MIU. Distribuția : AUREL ȘTEFĂNESCU (Alexandru Filip) ; MARA COSTEA (Evdochia) ; MARINELA POPESCU (Rodica) ; MONICA RISTEA (Lavinia) ; CRISTIAN IOAN (Grig Neagu) ; LIDIA ROȘCA MARINESCU (Irma Szilágyi) ; CRISTINA PARDANSCHI (Doctorița) ; SMARA MARCU (Reportera) ; DAN GLASU (Un spectator, Frățilă, Chirtoacă, Udriște) ; DAN CIOBANU (Spirescu) ; RODICA BAGHIU (Florica).

și să-i vorbească. Acest accident (întotdeauna, o tentativă de sinucidere ascunde cauze obiective și motivații psihice), este, în piesa lui Radu Iftimovici, contextul și pretextul declanșării unor retro- și introspecții virulente și demascatoare, deci, prilej plin de încordare de a „trî" în scenă și a scoate la lumină — la luminile rampei — toate celelalte ființe de care a fost înconjurat și cu care s-a confruntat pînă la desperare acela ce, nemaiputînd lupta cu lumea, se hotărăște să se împotrivească propriei sale vieți. Cine este acest Alexandru Filip ?

Este personajul central al unei drame-dezbatere cu reverberații etico-sociale, *Nu ucideți caii verzi*, debutul dramaturgic al unui om de știință al cărui talent s-a vădit în numeroase scrieri de frontieră între știință și literatură.

Radu Iftimovici aduce în scenă confruntarea dintre intransigența și demnitatea unui om de știință, pe de o parte, și obtuzitatea și suspiciunea de sorginte birocratică, pe de alta. Cercetarea științifică pentru impunerea unor teorii avansate în domeniul bio- și zootehniei reprezintă miza și sensul luptei sale.

Pentru realizarea țelurilor lui științifice, Alexandru Filip riscă totul : situația ma-

www.ziuaconstanta.ro

terială, socială și politică, a sa și a familiei. Nerespectînd regula jocului din acea epocă, Filip își condamnă rudele la o viață de privațiuni. Desperat de obtuzitatea birocratică, recurge la soluția de a-și căuta aiurea realizarea visului său : crearea unei noi rase de cai.

În ciuda recunoașterii științifice, Filip rămîne un frustrat : dorul de țară îl îndeamnă să se întoarcă, totuși avatărurile continuă. Reîntors, este primit cu înțelegere, apreciat, dar este aruncat într-un post funcționăresc. Iarăși se revoltă, iarăși intră în malaxorul intereselor meschine și conjuncturale, pînă reușește să obțină un post de specialitate pe lîngă o herghelie, loc de muncă unde repurtează succesele visate. Și aici este supus unor presiuni : „trebuie" să semneze împreună cu un incapabil și cu un dibaci arivist o comunicare științifică, întemeiată exclusiv pe cercetările sale, spre a fi prezentată la un simpozion în Anglia. Refuză. Fiind victima unor înscenări, clachează și încearcă să se sinucidă. Nu moare ; felul său de a trăi a produs, însă, involuntar, victime omenești : soția, fiica și, în cele din urmă, asistenta de la spitalul de psihiatrie unde fusese, cu cîțiva ani în urmă, internat ; admirația și prietenia ce i le purta aceasta din urmă fuseseră răstălmăcite, astfel încît soțul ei divorțează și ea va rămîne să-și crească singură prunc, pe care tatăl lui refuză să-l recunoască.

Filip, sinucigașul care își ratează gestul, înțelege că trebuie să-și continue munca științifică.

Am insistat asupra tramei dramatice (sugerînd doar complexitatea factologică), pentru că piesa lui Radu Iftimovici ni se pare a aduce un important cîștig repertorial Teatrului Național din Tîrgu Mureș. Piesa are ingeniozitate în construcție, deși pe alocuri amintește de *Interviul* Ecaterinei Oproiu — o reporteriță de la TV aleargă să-i ia lui Filip un interviu —, replica este vie, caracterele, distincte, interesul pe care ni-l trezesc depășind nivelul întîmplărilor.

Desigur, calitățile montării se datorează și regiei, care, accentuînd tensiunile dramatice, a încercat să schițeze și implicarea publicului în spectacol. Concepția regizorală nu a ambiționat altceva decît fidelitatea ideatică și de structură față de text, fapt foarte firesc, în cazul unei piese aflate în premieră absolută ; ceea ce i se poate reproșa însă regiei este faptul că actorii își interpretează personajele numai la nivelul propriilor intenții și posibilități : tensiunea explodează doar din replici, din rostirea gravă, apăsată a cuvîntului, nu și din relațiile dintre personaje.

De aici, o mulțime de stînjenitoare evidențe : dacă expansivitatea lui Aurel Ștefănescu se justifică prin firea personajului Alexandru Filip, cele cîteva bune momente realizate de Mara Costea (Evdochia, fosta soție a lui Filip, care se încăpățînează, în ciuda atîtor motive de ruptură sentimentală expuse de Rodica, fiica lor, să-și iubească fostul soț) rămîn stinghere tentative actoricești, fără ecou în interpretarea celorlalți ; același lucru se întîmplă și în cazul Marinelei Popescu (Rodica).

Și mai frapant se manifestă absența regiei în elaborarea personajului în cazul interpretării Monicăi Ristea (Lavinia), actriță cunoscută și admirată în serialul *Lumini și umbre*. În ciuda eforturilor vizibile, și parțial încununate de succes, de a realiza fascinația și devotamentul față de tăria morală și puritatea lui Filip, Monica Ristea rămîne, și la propriu și la figurat, în penumbră : totdeauna plasată prost, în afara zonelor cît de cît luminate, sub pretextul situării ei în exteriorul spațiului de retrospecție, este efectiv condamnată să stagneze în perimetrul mijloacelor interpretative verificate în film, dar neconvingătoare pe scenă.

Un alt actor, Dan Glasu, izbutește să întrupeze patru personaje, diferențiindu-le convingător, dar, din aceeași pricină, interpretarea eșuează, spre final, în caricaturi. Cît privește Reportera de televiziune, rolul a fost interpretat cu haz și aplomb de Smara Marcu, dar a fost scăpat din mînă de aceeași regie, care a îngăduit „îmbogățirea" interpretării cu cîteva „cîrlige", ca la revistă.

Spectacolul, în pofida semnalatelor carențe, care amenință profesionalismul trupei, are un binemeritat și evident succes de public.

Paul Cornel CHITIC

www.ziuaconstanta.ro